

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 23 maja 2023 r.

Pozycja 176

POSTANOWIENIE

z dnia 7 marca 2023 r.

Sygn. akt Ts 135/22

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Wojciech Sych,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Z.B. o zbadanie zgodności:

art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (Dz. U. z 2021 r. poz. 210) w związku z art. 824 § 1 w związku z art. 825 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805) w zakresie, w jakim:

- 1) „nie rozstrzyga o relacji podstaw umorzenia postępowania egzekucyjnego, w tym o pierwszeństwie podstaw umorzenia postępowania egzekucyjnego z urzędu nad podstawami umorzenia postępowania na wniosek (w sytuacji ich kumulacji)”;
- 2) „nie rozstrzyga o relacji podstaw umorzenia postępowania egzekucyjnego w zależności od czasu ich aktualizacji (w sytuacji ich kumulacji)”;
- 3) „nie rozstrzyga o sposobie określenia kosztów komorniczych w sytuacji kumulacji podstaw umorzenia postępowania egzekucyjnego, w tym o pierwszeństwie określenia opłaty stałej z uwzględnieniem podstawy umorzenia postępowania egzekucyjnego z urzędu nad określeniem opłaty stosunkowej w związku z aktualizacją podstawy umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek”;

względnie:

- 4) „nie przewiduje możliwości oraz przesłanek wyboru przez komornika wysokości opłaty, jej rodzaju (stała, stosunkowa) ani podstawy prawnej jej ustalenia w sytuacji kumulacji podstaw umorzenia postępowania egzekucyjnego”,

z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, art. 2, art. 7 w związku z art. 2, art. 64 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 22 czerwca 2022 r. Z.B. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika z wyboru, wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia.

2. Pełnomocnik skarżącego pismem z 29 listopada 2022 r. (data nadania) poinformował o śmierci skarżącego, która nastąpiła 17 listopada 2022 r., domagając się zawieszenia postępowania.

Trybunał Konstytucyjny zważył co następuje:

1. Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) nie zawiera przepisów regulujących kwestię zawieszenia postępowania, w szczególności ze względu na śmierć skarżącego. Zgodnie z art. 36 u.o.t.p.TK w zakresie nieuregulowanym w u.o.t.p.TK do postępowania przed Trybunałem stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r., poz. 1805, ze zm.; dalej: k.p.c.). Odpowiednie stosowanie przepisów k.p.c. w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym oznacza, że niektóre z tych przepisów w ogóle nie znajdują zastosowania bądź z uwagi na odmienną regulację danego zagadnienia w u.o.t.p.TK, bądź z powodu ich nieadekwatności (bezprzedmiotowości) w tym postępowaniu.

Na gruncie k.p.c. w wypadku śmierci strony sąd z urzędu zawiesi postępowanie w sprawie do czasu zgłoszenia się lub wskazania następców prawnych zmarłego albo ustanowienia kuratora spadku (zob. art. 174 § 1 pkt 1 w związku z art. 180 § 1 pkt 1 k.p.c.), chyba że sprawa dotyczy roszczeń i praw nieprzenoszalnych (np. praw osobistych i niepodlegających dziedziczeniu praw majątkowych – por. orzeczenie SN z 23 kwietnia 1985 r., OSNCP nr 12/1985, poz. 195), które wygasają wraz ze śmiercią strony; wówczas postępowanie zostaje umorzone. Z chwilą zgłoszenia się lub wskazania następców prawnych zmarłego albo z chwilą ustanowienia we właściwej drodze kuratora spadku postępowanie zostaje podjęte z urzędu (art. 180 § 1 pkt 1 k.p.c.). Sąd umarza postępowanie zawieszone z powodu śmierci strony po upływie pięciu lat od daty postanowienia o zawieszeniu postępowania z tej przyczyny (art. 182 § 1 pkt 5 k.p.c.).

2. W swoim dotychczasowym orzecznictwie Trybunał zajmował zróżnicowane stanowisko odnośnie do dopuszczalności stosowania przepisów k.p.c. o zawieszeniu postępowania z powodu śmierci skarżącego w toku postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

W przeważającej części orzeczeń Trybunał prezentował pogląd, że śmierć skarżącego sama w sobie nie stanowi ani przyczyny umorzenia, ani zawieszenia postępowania w sprawie skargi konstytucyjnej (zob. wyroki TK z: 21 maja 2001 r., sygn. SK 15/00, OTK ZU nr 4/2001, poz. 85; 15 kwietnia 2003 r., sygn. SK 4/02, OTK ZU nr 4/A/2003, poz. 31; 24 kwietnia 2014 r., sygn. SK 56/12, OTK ZU nr 4/A/2014, poz. 42; postanowienie TK z 27 maja 2009 r., sygn. SK 53/08, OTK ZU nr 5/A/2009, poz. 81). Trybunał przyjmował, że zasada ta ma zastosowanie również na etapie wstępnej kontroli, co znaczy, że śmierć skarżącego nie stanowi przeszkody do wydania postanowienia o odmowie nadania lub o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu (zob. postanowienia TK z: 7 marca 2006 r., sygn. Ts 66/05, OTK ZU nr 2/B/2006, poz. 97; 17 października 2018 r., sygn. Ts 135/17, OTK ZU B/2018, poz. 180). Stanowisko powyższe Trybunał uzasadniał celem i charakterem postępowania przed Trybunałem, które nie dotyczy prawidłowości rozstrzygnięcia przez organy stosujące prawo i istoty sprawy indywidualnej, lecz rozstrzyga o zgodności aktu norma-

tywnego z Konstytucją, prowadząc w konsekwencji do usunięcia niezgodnego z Konstytucją aktu normatywnego z porządku prawnego. Śmierć skarżącego nie eliminuje zatem możliwości osiągnięcia celu postępowania toczącego się w przedmiocie skargi.

Trybunał zajął także stanowisko, że śmierć skarżącego stanowi podstawę umorzenia postępowania (zob. postanowienie TK z 9 marca 1999 r., sygn. SK 10/98; OTK ZU nr 2/1999, poz. 27). Powołując się na art. 79 ust. 1 Konstytucji, Trybunał uzasadnił, że prawo wniesienia skargi przysługuje wyłącznie temu podmiotowi, którego prawa lub wolności konstytucyjne są naruszane. Jest zatem prawem osobistym i ściśle związanym z określonym podmiotem, wygasającym wraz z jego śmiercią.

W nowszym orzecznictwie Trybunał opowiadał się za odpowiednim stosowaniem przepisów k.p.c. w razie śmierci skarżącego i zawieszał postępowanie, a następnie – po zgłoszeniu się następców prawnych skarżącego – podejmował je, nie uzasadniając jednak swojego stanowiska (zob. postanowienia TK z: 25 lutego 2021 r., sygn. SK 54/20, OTK ZU A/2021, poz. 10; 29 czerwca 2021 r., sygn. SK 55/20, OTK ZU A/2021, poz. 34; 29 czerwca 2021 r., sygn. SK 56/20, OTK ZU A/2021, poz. 36).

3. Przystępując do rozpoznania wniosku pełnomocnika o zawieszenie postępowania z powodu śmierci skarżącego w niniejszej sprawie, Trybunał wziął pod uwagę przede wszystkim okoliczność, że śmierć skarżącego nastąpiła na etapie wstępnej kontroli złożonej przez niego skargi. Wstępna kontrola ma na celu wyeliminowanie – już na początkowym etapie postępowania – skarg, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. Trybunał w składzie jednego sędziego bada w tej fazie postępowania, czy skarga spełnia konstytucyjne i ustawowe wymagania formalne oraz czy nie jest oczywiście bezzasadna. W szczególności skarżący jest zobowiązany do wykazania aktualnego i osobistego naruszenia swoich konstytucyjnych praw i wolności, co stanowi jedną z materialnoprawnych przesłanek skargi konstytucyjnej. W sytuacji, gdy skarga nie spełnia wymogów przewidzianych w ustawie i usunięcie braków jest możliwe, sędzia Trybunału wzywa skarżącego do ich usunięcia pod rygorem odmowy nadania skardze dalszego biegu. Aktywny udział skarżącego w fazie postępowania jest zatem konieczny i niezbędny, a wszelkie działania podejmowane przez Trybunał z urzędu mocno ograniczone, bowiem to podmiot występujący ze skargą musi być osobiście zainteresowany w zniesieniu naruszenia jego praw i wykazać tę okoliczność, jeśli zajdzie taka konieczność, na etapie wstępnej kontroli. Śmierć skarżącego w tej fazie postępowania czyni niemożliwym osiągnięcie celu kontroli wstępnej, którym jest – jak już zostało przypomniane wyżej – eliminacja skarg nienadających się do merytorycznego rozpoznania. Jest to cel zupełnie odmienny od celu postępowania następującego po wydaniu przez Trybunał postanowienia o nadaniu skardze dalszego biegu, czyli po dopuszczeniu skargi do merytorycznego rozpoznania. Dopiero wówczas skarga nabiera charakteru publicznego, a celem postępowania zainicjowanego w tym trybie staje się kontrola zgodności aktu normatywnego z Konstytucją i ewentualna eliminacja z systemu prawa przepisów z nią niezgodnych.

Z powołanych wyżej przyczyn w niniejszej sprawie nie znajdują zastosowania przepisy k.p.c., dotyczące zawieszenia postępowania z powodu śmierci strony. Zawieszenie postępowania w opisaney sytuacji procesowej, w ocenie Trybunału, nie przyniosłoby pożądanego – mając na względzie cel tej instytucji – rezultatu. Po pierwsze, potencjalne zgłoszenie się następców prawnych skarżącego nie wywołuje skutku w postaci dopuszczenia ich do udziału w postępowaniu przed Trybunałem. Po drugie zaś, zakwestionowane w skardze przepisy nie kształtują ich sytuacji prawnej, a wskazane w skardze argumenty dotyczące naruszenia konstytucyjnych praw skarżącego nie dotyczą jego następców prawnych – nie mają względem nich ani osobistego, ani aktualnego charakteru. W konsekwencji skarga nie spełniałaby warunków formalnych i należałoby odmówić nadania jej dalszego biegu.

Trybunał zwraca ponadto uwagę, że wraz ze śmiercią skarżącego wygasło udzielone przezeń pełnomocnictwo do reprezentowania go w postępowaniu przed Trybunałem (por. art. 96 zdanie pierwsze k.p.c.), które w postępowaniu skargowym jest obowiązkowe. Wprawdzie zgodnie z art. 96 zdanie drugie k.p.c. pełnomocnik ma obowiązek działać aż do czasu zawieszenia postępowania, jednak regulacja ta, z racji niestosowania przepisów k.p.c. o zawieszeniu postępowania z powodu śmierci strony, nie znajdzie zastosowania w niniejszej sprawie. Trybunał podkreśla, że ewentualne udzielenie pełnomocnictwa przez następców prawnych skarżącego do reprezentowania ich w postępowaniu przed Trybunałem w sprawie niniejszej skargi konstytucyjnej, będzie nieskuteczne, ponieważ prawo wniesienia skargi jest prawem osobistym i ściśle związanym z określonym skarżącym i jako takie nie podlega dziedziczeniu.

4. Podsumowując, etap postępowania, na którym nastąpiła śmierć skarżącego, ma w niniejszej sprawie znaczenie pierwszorzędne, albowiem okoliczność ta, z przyczyn powyżej wskazanych, prowadzi do wniosku, że kontynuowanie postępowania, w tym także jego zawieszenie, jest niedopuszczalne. To ustalenie legło u podstaw nierozpoznania przez Trybunał wniosku pełnomocnika skarżącego o zawieszenie postępowania, a zgodnie z art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK stanowi podstawę umorzenia postępowania.

Na niniejsze postanowienie nie przysługuje zażalenie.